Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Doktori Tanácsa

VADÁSZ ISTVÁNNÉ

A NATO STANAG 6001 szabvány alapján folytatott magyarországi nyelvvizsgák lexikai érvényességének vizsgálata korpusznyelvészeti módszerekkel

című doktori (PhD) értékezésének szerzői ismertetése

2011

Zrínyi Miklós
Nemzetvédelmi Egyetem

Vadász Istvánné

A MAGYARORSZÁGI NATO STANAG 6001 FELADATOK LEXIKAI ÉRVÉNYESSÉGÉNEK EMPIRIKUS VIZSGÁLATA KORPUSZNYELVÉSZETI MÓDSZEREKKEL

DIKTORI (PhD) ÉRTÉKEZÉS

SZERZŐI ISMERTETŐ

Témavezető: Várnainé Dr. habil. Kis Ilona, egyetemi docens

2011

1. A TUDOMÁNYOS PROPLÉMA MEGFOGALMAZÁSA

A dokori értékezésem a NATO STANAG 6001 szabvány szerinti nyelvvizsgáztatást választottam. A NATO soknemzetiségű szervezet, amely számára igen fontos, hogy az együttműködés során munkakapcsolatba kerülő különböző anyanyelvű tisztek, tiszthelyettesek és polgári dolgozók egységes követelmények szerint részesüljenek nyelvi képzésben. A nyelvtudás mérésének legfontosabb eszköze a NATO STANAG 6001 szabvány alapján létrehozott vizsgáztatási rendszer, amely öt nyelvtudás-szintet határoz meg.

A NATO STANAG 6001 minősítési rendszer lehetőséget ad a nyelvismeret egységes szempontok szerinti értékelésére, valamint az egyes beosztások, megbízatások, illetve tanintézetek által meghatározott nyelvi követelmények egységes értelmezésére. A NATO-ban e rendszer alapján határozzák meg azt a minimális nyelvtudás szintet, amely bizonyos beosztások betöltéséhez, illetve tanintézeti felvételhez szükséges.

A ZMNE Nyelvi Intézet angol szakcsoportja 1998-ban indította a NATO STANAG 6001 szabvány szerinti vizsgáztatást. 2005-ben a ZMNE Nyelvvizsgaközpont által kifejlesztett NATO STANAG 6001 vizsgarendszer államilag elismert nyelvvizsga lett Magyarországon. 1998-óta több ezer vizsgázó mérte meg nyelvtudását NATO STANAG 6001 szabvány szerinti rendszerben.

A magyarországi NATO STANAG 6001 szaknyelvi vizsgarendszer a NATO STANAG 6001 szabványra épül. Ez a szabvány egységes követelményeket támaszt a nyelvtudással szemben, de, mivel a nyelvvizsgarendszer országonként változhat, egyéni kidolgozású, a feladatok, vizsgálandó nyelvi elemek, szövegtípusok kiválasztása mind az adott ország STANAG 6001 nyelvvizsgáztatással megbízott vizsgaközpontjának kompetenciájába tartozik. A doktori értekezésemben vizsgálom, mennyire hitelesen tükrözi a jelenlegi NATO STANAG 6001 nyelvvizsgafeladatok szókincse a nyelvhasználók valós igényeit.

2. KUTATÁSI CÉLOK

Mivel Magyarországon a honvédség szervezésében történő NATO STANAG 6001 szabvány szerinti nyelvvizsgáztatás elsődleges célja az állomány nyelvtudásának minősítése a

békeműveletekben való részvételhez, a téma kutatása során **az alábbi célokat határoztam meg:**

1) **Megvizsgálni**, mennyire felelnek meg a magyarországi NATO STANAG 6001 szabvány szerinti történő nyelvvizsgán használt vizsgafeladatok a célcsoport igényeinek. Ebből egy szegmenst választottam ki – a nyelvvizsgáztatás céljából létrehozott anyagok **lexikai érvényességének vizsgálatát.**
2) Az új nyelvészeti szakterület - korpusznyelvészet – módszerei segítségével **kifejleszteni** egy eljárást, amely lehetővé teszi az ilyen vizsgálatot informatikai eszközök alkalmazásával, bármely szaknyelvi rendszerben.
3) **Létrehozni** egy békeműveleti nyelvi korpuszt, amely referencia anyagként használható a katonai szaknyelvi oktatásban és vizsgáztatásban.

A NATO STANAG 6001 szabvány szerinti katonai szaknyelvi vizsga négy készséget mér: hallás utáni értést (Listening), beszédkészséget (Speaking), írott szövegértését (Reading), és íráskészséget (Writing). Ezek közül az írott szöveg értése és a hallás utáni értés az a két készség, amely a feladatok jellegéből adódóan tartalmazza azt a jelentős célnyelvi mintát, amelynek, lexikai érvényességét, ezáltal alkalmazhatóságát érdemes megvizsgálni. Kutatásomhoz a ZMNE Nyelvvizsgaközpont által 2005. január 1. és 2009. december 31. között készített NATO STANAG 6001 vizsgaanyagokat használtam fel a ZMNE Nyelvvizsgaközpont hozzájárulásával.

3. A TÉMA KUTATÁSI HIPOTÉZISEI

A téma kidolgozása során a fent felsorolt kutatási céloknak megfelelően, a következő hipotéziseket állítottam fel:

- A nyelvvizsgaanyagok lexikai érvényességét számítástechnikai eszközök és módszerek felhasználásával objektívan (számszerűsítve) meg lehet határozni.
- A korpusznyelvészeti módszerek alkalmazhatóak a NATO STANAG 6001 vizsgarendszerben használt feladatok lexikai érvényességének vizsgálatára.
- Abból kiindulva, hogy a NATO STANAG 6001 nyelvvizsgarendszer kialakítását a célcsoport igényeinek alapos felmérése előzte meg, feltételezem,

hogy a ZMNE nyelvvizsgaközpont által készített, vizsgálatom alá vett NATO STANAG 6001 vizsgarendszerben használt vizsgafeladatok lexikai érvényessége megfelel a célcsoport igényeinek.

4. KUTATÁSI MÓDSZEREK

Kutatási céljaim megvalósításához a feltáró, elemző és összehasonlító módszerek mellett a kvantitatív adatok feldolgozását statisztikai módszerek segítségével végeztem.

Mivel kutatásom fő célja annak vizsgálata, hogy a jelenlegi NATO STANAG 6001 nyelvvizsgafeladatok szókincse mennyire tükrözi a nyelvhasználók valós igényeit, kutatásom során ebből a szempontból veszem vizsgálat alá a békeműveletekkel foglalkozó anyagokat, amelyek alapján létrehozom a békeműveleti korpuszt. A lexikai feladatok érvényességének vizsgálati módszere - NATO STANAG 6001 vizsgafeladatok szókincsének összehasonlítása az általam létrehozott békeműveleti korpusz szókincsével. Dolgozatom elkészítése folyamán

- áttekintettem a szaknyelvoktatással, nyelvvizsgáztatással, ezen belül a katonai szaknyelv oktatásával, és a békeműveletekkel foglalkozó hazai és külföldi szakirodalmat.;
- tanulmányoztam a témával kapcsolatos kormányrendeleteket, az Oktatási Hivatal intézkedéseit, a témában megjelent disszertációkat és cikkeket;
- tanulmányoztam a hadieseményekről (jugoszláv háború, iraki háború, afganisztáni háború) megjelent dokumentumokat, riportokat, jelentéseket;
- az összegyűjtött szakanyagok értékelése, elemzése mellett a dolgozat kidolgozásában hasznosítottam saját nyelvoktatási, nyelvvizsgáztatási, kutatási és a külföldi tanulmányi utak során szerzett tapasztalataimat;
- kutatásomhoz a ZMNE Nyelvvizsgaközpont vizsgaanyagait, dokumentumait, és kutatási eredményeit használtam fel.

5. A DOKTORI ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE

Az értekezés öt részből áll. Az **első fejezetben** bemutatom a NATO STANAG 6001 nyelvvizsgarendszert. Ismertetem a NATO STANAG 6001 szabvány kialakulásának történetét

és nyelvi követelményeit, továbbá azt, hogyan történik a nyelvi felmérés koordinációja a NATO tagállamaiban. Röviden áttekintem a katona-politikai helyzetet Magyarországon, amely szükségessé tette az egységes nemzetközi szabvány szerint végzett nyelvtudás-mérést. A fejezet követi a magyarországi NATO STANAG 6001 szaknyelvi vizsgarendszer fejlődését létrehozásától napjainkig, beleértve a nyelvvizsgarendszer akkredítációját és illesztését a Közös Európai Referenciakerethez.

A **második fejezet** a nyelvvizsgarendszerekkel szemben támasztott követelményeket ismerteti és betekintést ad a ZMNE nyelvvizsgaközpont munkájába. A fejezet bemutatja a vizsgarendszer működését és a vizsgák lebonyolításának irányelveit, szabályait és folyamatszerű követelményeit kitérve a vizsgaspecifikáció kérdéseire, a vizsgaanyag kidolgozásának gyakorlatára, az értékelési rendszerre, a vizsgaeredmények feldolgozására, vizsga lebonyolítására és a vizsgafelhasználóval való kommunikációra.

A **harmadik fejezetben** ismertetem a korpusznyelvészetet, amely eszközeinek felhasználásával elvégeztem a magyarországi NATO STANAG 6001 vizsgafeladatok lexikai érvényességének vizsgálatát. A fejezet leírja a szakterület kialakulását, áttekinti az eddig létrehozott angol és magyar nyelvű korpuszokat és rátér a nyelvi korpuszok felhasználási lehetőségeire.

A **negyedik fejezetben** a magyarországi NATO STANAG 6001 szaknyelvi vizsga lexikai érvényességét vizsgálom. Ennek során bemutatom a tartalmi és lexikai érvényesség szerepét a nyelvvizsgáztatásban, ismertetem a magyarországi NATO STANAG 6001 nyelvvizsgarendszerben használt vizsgafeladatok vizsgálatához általam kidolgozott eljárást, a kiválasztott szaknyelvi minta anyagot és a vizsgálathoz használt számítógépes programot. Részletes leírást adok a vizsgálatról és következtetéseimet számszerű adatokkal támasztom alá, valamint demonstrálom a létrehozott békeműveleti korpusz alkalmazásának lehetőségeit.

Az **ötödik fejezetben** összefoglalom kutatási eredményeimet, továbbá javaslatot teszek a kutatás lehetséges irányaira.

6. A KUTATÁS EREDMÉNYEINEK ÖSSZEGZÉSE

A kutató munka során kitűzött kutatási célokat elértem. Abból kiindulva, hogy a nyelvtudás és a nyelvtudás megbízható mérése igen fontos szerepet játszik a Magyar Honvédség állományának felkészítésében a békeműveletekben való részvételhez, kutatásom

fő céljául a jelenleg rendelkezésre álló NATO STANAG 6001 katonai szaknyelvi vizsgaanyagainak vizsgálatát tűztem ki abból a szempontból, hogy mennyire felelnek meg a békemissziókba készülő állomány nyelvi igényeinek. A NATO STANAG 6001 vizsgarendszer működtetésének főbb jellemzői:

- A vizsgarendszer egységes követelményrendszerre épül.
- A NATO jelentős támogatást biztosított a vizsgaközpontoknak tanfolyamok, konferenciák, szemináriumok formájában a nyelvvizsgáztatás terén, beleértve a nyelvvizsgáztatás elméleti hátterét, a vizsga lebonyolítását, értékelését, az eredmények statisztikai feldolgozását és a nyelvvizsgaközpontok menedzselését.
- Magyarországon, akkreditált nyelvvizsgarendszerként a NATO STANAG 6001 vizsgáztatással megbízott ZMNE Nyelvvizsgaközpont a NYAK és a NYAT nyelvvizsgáztatást irányító testületek szigorú felügyelete alatt működik, ami kiterjed az egész vizsgarendszer működtetésére a vizsgafeladatok kidolgozásától a vizsgaeredmények statisztikai feldolgozásáig.

Vizsgálatom fő iránya a NATO STANAG 6001 nyelvvizsga feladatok lexikai érvényességének vizsgálata volt. Egy ilyen vizsgálatot azért tartottam indokoltnak, mert bár a NATO STANAG 6001 katonai szaknyelvi vizsgarendszer egységes követelményekre épül, maga a vizsgarendszer létrehozása, a vizsgafeladatok kidolgozása, és azok tartalma országonként változik, és általában az adott ország kijelölt vizsgaközpontjainak feladata. Pontos útmutatók hiányában a gyakorlatban a nyelvvizsga feladatok tartalma a nyelvvizsgaközpontokban tevékenykedő szakemberek képzésének, tapasztalatának, és hozzáértésének függvénye.

Doktori értekezésemben elvégzett kutatásaim alapján igazoltam a bevezetésben felállított munkahipotéziseket:

- A nyelvvizsgaanyagok lexikai érvényességét számítástechnikai eszközök és módszerek felhasználásával objektívan (számszerűsítve) meg lehet határozni.
- A korpusznyelvészeti módszerek alkalmazhatóak a NATO STANAG 6001 vizsgarendszerben használt feladatok lexikai érvényességének vizsgálatára.
- A ZMNE Nyelvvizsgaközpont által készített, vizsgálatom alá vett NATO STANAG 6001 vizsgarendszerben használt vizsgafeladatok lexikai érvényessége megfelel a célcsoport igényeinek.

Értekezésemben igazoltam, hogy a nyelvvizsgaanyagok lexikai érvényességét objektívan meg lehet határozni. A nyelvtanítási, nyelvvizsgáztatási és külföldi tanulmányutak során szerzett tapaszalatokra támaszkodva megállapítottam, hogy a háborús események mindennapjait rögzítő sajtó anyagok a legjobban képviselik azt a szókincset, amelyet a békeműveletekben részt vevők használnak.

Az általam kiválogatott anyagokból a TextStat nyelvi elemző program segítségével kiszűrtem a béketámogató missziókban leggyakrabban előforduló szókincset, így létrehoztam egy békeműveleti korpuszt, amelyet összehasonlítottam a magyarországi NATO STANAG 6001 vizsgarendszerben alkalmazott feladatok szókincséből alkotott korpusszal. Az elvégzett vizsgálat kimutatta, hogy a ZMNE Nyelvvizsgaközpont által 2005. január 1. és 2009. december 31. között készült NATO STANAG 6001 nyelvvizsgafeladatok lexikai érvényessége megfelelő.

A kutatási eredményeim alapján bebizonyosodott, hogy a korpusznyelvészeti módszerek alkalmasak arra, hogy a mindenkori nyelvvizsgafeladatok lexikai érvényességét megvizsgáljuk, továbbá, hogy az oktatók és a nyelvvizsgáztatók e módszerek segítségével a kívánt szakterületnek megfelelően referenciaanyagokat hozzanak létre, amelyek hozzájárulhatnak az oktatás és a nyelvvizsgáztatás minőségének növeléséhez

7. TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

A kutatásom tudományos eredményei az alábbiakban összegezhetők. Kutatásom során:

1. A korpusznyelvészet modern módszereinek felhasználásával **kidolgoztam** egy objektív, korpusz alapú, számítógépes, statisztikai adatokon és számításokon alapuló eljárást a nyelvvizsgafeladatok lexikai érvényességének vizsgálatára.
2. A hadieseményekkel foglalkozó sajtóanyagok elemzése után **létrehoztam** a békeműveleti korpuszt, amelynek szókincse leginkább megfelel napjaink angol katonai szóhasználatának és referenciaként használható a nyelvoktatásban és nyelvvizsgáztatásban.
3. Az általam kidolgozott eljárás alkalmazásával **megvizsgáltam** a magyarországi NATO STANAG 6001 szaknyelvi vizsga ZMNE Nyelvvizsgaközpont által 2005. január 1. és 2009. december 31. között alkalmazott feladatait és **kimutattam**, hogy ezek lexikai érvényessége megfelelő.

8. A KUTATÁS EREDMÉNYEINEK HASZNOSÍTHATÓSÁGA

Jelen doktori értekezés reményeim szerint hozzájárul a nyelvvizsgafeladatok minőségi mutatók növeléséhez. Az általam kidolgozott eljárás alkalmazható a nyelvvizsgafeladatok lexikai érvényességének vizsgálatára, valamint felhasználható a nyelvoktatásban az anyagok kiválasztására, vagy tansegédletek készítésére.

A kutatás során létrehozott békeműveleti korpusz referencia anyagként használható, mind a nyelvvizsgáztatásban a vizsgafeladatok alapjául szolgáló anyagok kiválasztásában, mind a nyelvoktatásban az állomány nyelvi felkészítésben.

Az általam kiválasztott program lehetőséget ad az úgynevezett konkordancia (a szavak előfordulása különböző szövegkörnyezetben) lista létrehozására, amely kiváló referencia anyagként szolgálhat a szaknyelvoktatás és nyelvtanulás során. A program segítségével elvégezhető konkordancia vizsgálat csak a meglévő korpuszon lehetséges, ami ebben az esetben a releváns szókincset képviselő békeműveleti korpusz. A kutatás során az általam létrehozott korpuszokat a szabadon letölthető TextSTAT programmal és használati utasításssal együtt a jelen értékezéshez mellékelem, és kész vagyok az eredményeket közkinccsé tenni.

9. A TOVÁBBI KUTATÁS LEHETSÉGES IRÁNYAI

Kutatásom során a magyarországi NATO STANAG 6001 nyelvvizsgán használt feladatok általános lexikai érvényességét vizsgáltam. Vizsgálatom nem tért ki az egyes szintek/készségek feladatainak részletes lexikai érvényességi vizsgálatára, de az általam kidolgozott eljárás alkalmas ezek szókincsének vizsgálatára is. Az eljárással ugyancsak meghatározható a szaknyelvi oktatásban használt anyagok alkalmazhatósága is (tansegédletek, kiegészítő anyagok, fordításra, hallás utáni megértésre szánt szövegek, stb.).

Az általam alkalmazott módszerrel ki lehet alakítani minden katonai szakterület szakmai referencia listáját, ami a továbbiakban felhasználható a nyelvoktatásban, nyelvvizsgára való felkészítésben és a szakmai feladatokra történő felkészítés során.

A nyelvoktatásban felhasználható konkordancia lista összeállítható minden szakterületen a rendelkezésre álló szaknyelvi anyagokból, amely a nyelvoktatás során felhasználható kezdőtől haladó szintig a szókincs kialakítására és bővítésére.

10. A TÉMÁHOZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE

Vadász Istvánné: *Ön is készült, tanár úr?* Társadalom és Honvédelem, 1998. 3. évf. 4. sz.

Vadász Istvánné: *STANAG 6001 nyelvtudás minősítő rendszer*. Társadalom és Honvédelem, 1999. 3.évf. 4. sz.

Vadász Istvánné: *STANAG 6001 nyelvvizsga a ZMNE-n*. Nemzetvédelmi Egyetemi Fórum, 2002. 1. sz.

Vadász Istvánné: *Relating Language Examinations to the Common European Framework.* BILC konferencia elektronikus kiadványa, 2006.

Vadász Istvánné: *A nyelvvizsgáztatás szakmai irányítása a NATO*-ban. Társadalom és Honvédelem, 2007. 3. évf. 4. sz.

Vadász Istvánné: *Változások a NATO STANAG 6001 vizsgáztatásban Magyarországon*. Hadtudományi szemle on-line Kiadványa, 2009. 2. évf. 1. sz.

Vadász Istvánné: *A minőségbiztosítás elemei a nyelvizsgáztatásban.* II Language, Specialized Language, Specialized Military Language nemzetközi konferencia kiadványa.-2009.- ISBN 978 963 7060 65 6

Vadász Istvánné: *Kultúra akcióban*. Társadalom és Honvédelem, 2009. 2.sz.

Vadász Istvánné: *Language Testing in Hungary*. Bureau for International Language Co-ordination, Advanced Language Testing Seminar elektronikus kiadványa, 2010.

Vadász Istvánné: *What Is Behind The Test?* AARMS, 2011. 10 kötet, 2.sz.

SZAKMAI ÖNÉLETRAJZ

SZEMÉLYI ADATOK:
Név: Vadász Istvánné (sz.: Zaika Tatjána)
Születési idő: 1958. december 15.
Születési hely: Pamfili (SzU)
Állampolgárság: magyar

TANÁRI ÉS TUDOMÁNYOS PÁLYAFUTÁS

2001	ZMNE Nyelvvizsgaközpont , STANAG Szakcsoport szakcsoportvezető
1999 (máj. - szept.)	ZMNE Nyelvi Intézet, Angol Szakcsoport megbízott szakcsoportvezető
1996 – 1998	ZMKA Angol Tanszék szakcsoportvezető
1992 (szept. – február)	ZMKA Angol Tanszék megbízott tanszékvezető
1990	ZMKA Angol Tanszék nyelvtanár
1982	MN 3. Önálló Rádiófelderítő Ezred (Budapest). nyelvtanár

ISKOLÁK, TANFOLYAMOK

2010	G.C. Marshall Center (Németország), Bureau for International Language Coordination Nyelvtesztelési továbbképzés (1 hó)
2006	Defense Language Institute Instructor Development Section (Lackland Air Force Base, San Antonio, Texas, USA) Management tanfolyam (2 hó)
2001	G.C. Marshall Center, Bureau for International Language Coordination Nyelvtesztelési továbbképzés (1 hó)
2000	Lancasteri Egyetem (UK) Nyelvtesztelési továbbképzés (1 hó)
2001	Lancasteri Egyetem (UK) Nyelvtesztelési továbbképzés (1 hó)
1998	Defense Language Institute Instructor Development Section (Lackland Air Force Base, San Antonio, Texas, USA) Tananyag kidolgozói tanfolyam (2,5 hó)
1996	Canadian Forces Language School (Ottawa, Ontario, Canada) Nyelvi és módszertani továbbképzésben (6 hó)
1993-94	Defense Language Institute Instructor Development Section (Lackland Air Force Base, San Antonio, Texas, USA) Módszertani tanfolyam (6 hó)
1976 - 1981	Belinszkij Pedagógiai Egyetem (Penza, SzU) Angol-német nyelvtanári szak (ELTE honosítása)